

THE ARCH OF TITUS
AND ITS
INACCURATE DEPICTION
OF THE MENORAH

Source Sheets
Rabbi Efreim Goldberg
reg@brsonline.org

³¹ You shall make a Menorah of pure gold, beaten out shall the Menorah be made, its base, its branch, its goblets, its knobs, and its flowers shall be [ham-

לא שלישי וְעֵשִׂיתָ מְנֹרֶת זָהָב טָהוֹר מְקֻשָּׁה תִּיעָשֶׂה הַמְּנוֹרָה יְרֻכָה וְקָנָה גְּבוּעֵיהָ בַּפְתָּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ

□ יְרֻכָה - ITS BASE (literally, "its thigh"). הוּא הַרְגֵל שֶׁלמִטָּה - This is the foot at the bottom העֵשׂוּי וְשִׁלְשָׁה רַגְלָיִם יוֹצְאִין הִמְנִיחַה וּלְמִטָּה - and three legs extend downward from it [A in illustration on page 339].

② RASHI

the seven lamps cast light."

³ Aaron did so; toward the face of the Menorah he kindled its lamps, as HASHEM had commanded Moses. ⁴ And this is the workmanship of the Menorah, beaten out

gold, to its base, to its flower, it is beaten out; according to the image that HASHEM showed Moses, so did he make the Menorah.

יֵאִירוּ שִׁבְעַת הַנְּרוֹת: וַיַּעַשׂ בֶּן אֶהֱרֹן אֶל-מוֹל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה הָעֵלְיָה נִרְתִּיחָה בְּאֶשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה: וַזֶּה מַעֲשֵׂה הַמְּנֹרָה מְקֻשָּׁה

זָהָב עַד-יְרֻכָה עַד-פְּרָחָה מְקֻשָּׁה הוּא כַּמְרָאָה אֲשֶׁר הִרְאָה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה בֶּן עֵשָׂה בֶּן עֵשָׂה אֶת-הַמְּנֹרָה:

BAMIDBAR ③ וְצִוָּה

□ יְרֻכָה - TO ITS BASE [literally "thigh"], TO ITS FLOWER. הוּא הַרְגֵל הַיְהוּדִי - "Its thigh" is the box-like part שֶׁעַל הַרְגְלָיִם - which was above the legs of the Menorah, ² חֲלוּל - which was hollow, כְּדֶרֶךְ מְנוֹרוֹת כֶּסֶף - according to the fashion of silver candelabra שֶׁלְּפָנֵי הַשָּׂרִים - which stand before the noblemen.

④ RASHI

⑤ FOOTNOTE

12. The Torah describes six branches emerging from its sides (Exodu. 25:32) and the [central shaft of the] Menorah is the seventh branch (Rashi). The Gemara will explain how we know that the seven branches are essential features.

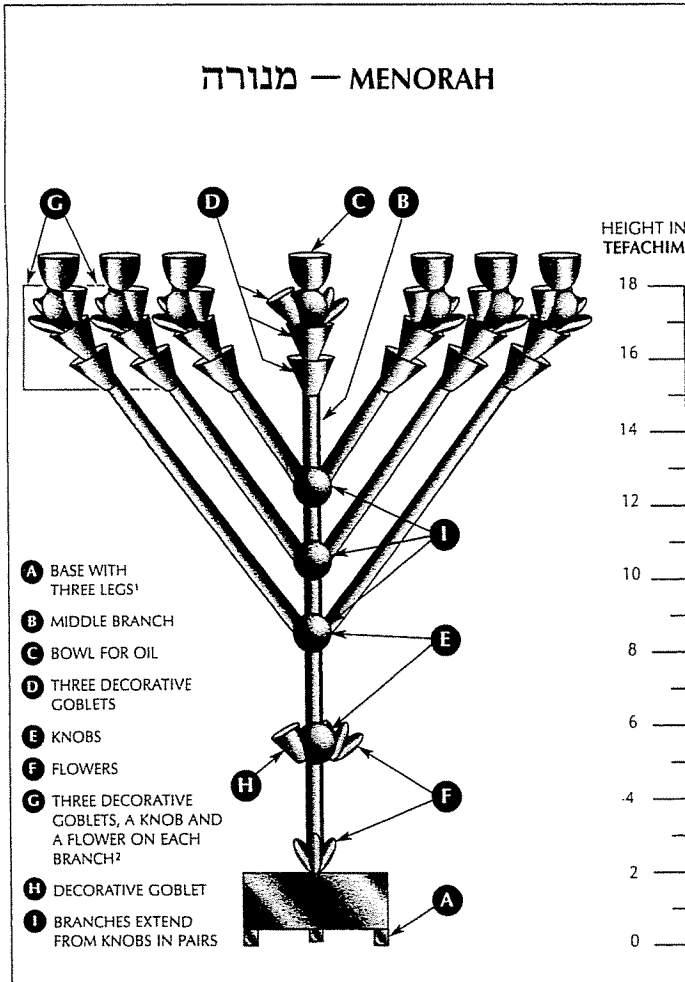
Rashi refers the reader to a diagram of the Menorah that does not appear in the Vilna edition of our Gemara. A marginal note directs the reader to a diagram printed later in the volume in *Commentary of Rambam to the Mishnah*, but that diagram conforms neither to Rashi's description nor even to that of the Gemara below (28b). [The Kafich ed. of *Rambam's Commentary* presents two diagrams: a photograph of a rough schematic sketch that is professed to have been drawn by Rambam's own hand and a more precise diagram based on Rambam's own words and on diagrams appearing in other manuscripts of his *Commentary*; neither bears much of a resemblance to the diagram in the Vilna edition of his *Commentary*.]

The Acharonim (here and to *Exodus* 25:31-40) discuss what Rashi's view is in regard to many elements of the Menorah. The diagram presented here represents Rashi's opinion according to *Maaseh Chosheiv*.

[A word here is in order concerning the contours of the branches. There is a popular notion that according to Rashi and other Rishonim the branches curved outward and upward in an arc, whereas according to Rambam they extended in straight diagonal lines. However, it is

possible that the opposite is true: Rashi to *Exodus* 25:32 comments that the six branches emerge to either side of the Menorah בְּאֵלְכֶסֶן , diagonally. This word is used by Rashi typically (and perhaps exclusively) to denote a straight line running on an angle. On the other hand, Rambam does not write anywhere that the branches should be straight. Admittedly, though, the diagrams of the Menorah in all the manuscripts of his *Commentary* show straight branches (see Kafich ed. note 54*). Also, R' Avraham ben HaRambam (to *Exodus* 25:32) seems to say that his father held the branches were straight. In any case, it seems there is no halachic difference whether the branches are curved or straight. The Menorah would be valid either way.]

[It has been noted that the Menorah depicted on the Arch of Titus in Rome, which was carved close to the destruction of the Temple, has curved branches. However, it is difficult to draw any conclusions from this since there are also several glaring inaccuracies with this depiction. More persuasive, from a purely historical perspective, are the coins from the era of the Hasmoneans [a family of Kohanim who ruled Eretz Yisrael in the Second Temple Era]. These coins also display a Menorah with curved branches.]

א המנורה מפורשת צורתה בתורה; וארבעה נביעים ושני כפתורים ושני פרחים היו בקנה המנורה שנאמר ובמנורה ארבעה נביעים משוקדים כפתוריה ופרחיה. ועוד פרח שלישי היה סמוך ליריכה של מנורה שנאמר עד ירכה עד פרח: **ב** ושלוש רגלים היו לה. ושלושה כפתורים אחרים היו בקנה המנורה שמחן יוצאים ששת חקנים. שלושה מצד זה ושלושה מצד זה. ובכל קנה וקנה מהן שלושה נביעים וכפתור ופרח והכל משוקדים כמו שקדים בעשייתן: **ג** נמצאת כל הנביעים שנים ועשרים. והפרחים תשעה. והכפתורים אחד עשר. וכולן מעכבין זה את זה ואפילו חסר אחד מן השנים וארבעים מעכב את כולן:

The Gemara discusses the construction of the Menorah: Shmuel said in the name of an elder: **The height of the Menorah** – גובהה של מנורה – **is eighteen tefachim.** ^[22] **The legs at the base of the Menorah** ^[23] **and the flower just above** – are three tefachim; **the next two tefachim are blank;** that is five tefachim so far.

Rabbi Herzog was born in Łomża, Poland, and moved to the United Kingdom with his family in 1898, where they settled in Leeds. His initial schooling was largely at the instruction of his father, Joel Leib Herzog, who was a rabbi in Leeds and then later in Paris. After mastering Talmudic studies at a young age, Yitzhak went on to attend the Sorbonne and then later the University of London, where he received his doctorate. His thesis, which made him famous in the Jewish world, concerned his claim of re-discovering Techelet, the type of blue dye once used for the making of Tzitzit. Rabbi Herzog served as rabbi of Belfast from 1916 to 1919 and was appointed rabbi of Dublin in 1919. He went on to serve as Chief Rabbi of the Ireland between 1922 and 1936, when he immigrated to Palestine to succeed Rabbi Abraham Isaac Kook as Ashkenazi Chief Rabbi upon his death.

יצחק אייזיק הלוי הרצוג ר' HERZOG

צורת המנורה שבקשת טיטוס

איזה לב יהודי לא נתר ממקומו בראותו בפעם הראשונה את תמונת המנורה של בית מקדשנו החרב, בעוונותינו גלופה בקשת טיטוס שברומי. ברור שלא יעלה בלב היהודי הפשוט שום ספק בדייקנותה של הצורה. וכי אפשר שהאמנים של בית הקיסר לא עשו מלאכתם בדייקנות קפדנית? אולם בלב המסתכל שלמד משהו בצורת המנורה אי אפשר שלא יתעוררו ספיקות. הנה זה שנים אחדות שהאדריכל והארכיאולוג, הד"ר מ. כהן נ"י (אגב, נכדו של הגאון האמתי הרב בעל תורת חסד ז"ל הידוע בשם הרב מלובלין) פנה אלי והפנה את תשומת לבי לסתירה שבין צורת המנורה כפי שהיא מגולפת על קשת טיטוס (Arcò di Tito) לדברי רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל, שהרמב"ם אומר שהמנורה היתה בת שלוש רגלים ואילו בקשת טיטוס הבסיס שלה הוא מרובע ללא רגלים ועליו צורת דרקון. אין לי העתק מתשובתי אבל לפי זכרוני השבתי לו בערך ככה:

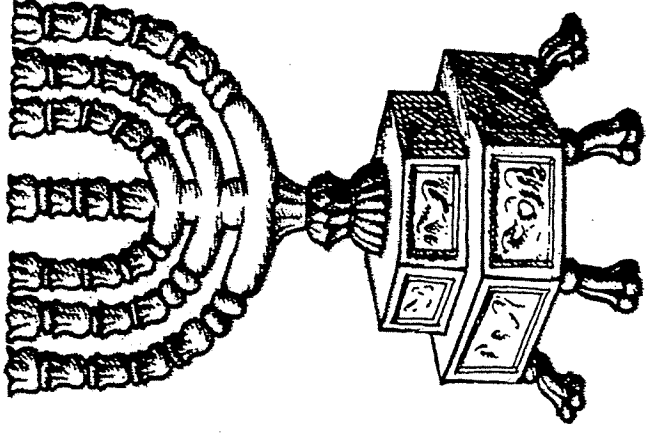
(א) אין שום ספק אצלי, שדברי הרמב"ם מבוססים על מסורת רז"ל הנאמנה.

(ב) דוחה אני את ההשערה, שהיה איזה הבדל בין המנורה הקדומה שבמקדש ובין המנורה שעשה הורדוס. אין מתקבל על דעתי כלל וכלל דברי האומר, שאותו רשע העיז לשנות בצורת המנורה, בכדי להשוותה עם המנורת של היכלי העכו"ם. בכל רשעתו ונטייתו להתבוללות לא היה מעיז לעשות דבר מוזר כזה. הלא כבר מסרו לנו רז"ל, שבנין המקדש עשה מה שעשה עפ"י עצת התנא בבא בן בוטא והחכמים שעמו.

(ג) צורת דרקון ידוע שהיתה נעבדת ע"י הגויים עובדי האלילים, ובפירושו שנינו במסכת עבודה זרה פרק שלישי: המוצא כלים ועליהם צורת חמה

יצחק א. הלוי הרצוג

צורת לבנה צורת דרקון יוליכה לים המלח וכו'. הן אמנם זה אמור משום חשש שמא נעבדה הצורה ככר כעבודה זרה, אבל לעשות צורת דרקון לנוי לא אסרה תורה, אלא במקום חשד, שזה אמור מדרבנן, וגם אם נאמר שברבים אין חשד, בכל זאת לא מתקבל על הדעת שאבותינו התמזגו והישרים,

ובפרט בימי הבית השני שהתרחקו כ"כ משמץ של דבר רומה לעיני, יעשו צורה זו דווקא על המנורה שבהיכל ה'. ולא עוד אלא שרחוק הדבר שיחדשו משהו על המקובל מימי הנביאים במגילה שמסר שמואל לרויך "הכל בכתב" על כל ענייני המקדש, כמופדש בירושלמי מגילה פרק א הלכה א, שהיתה מיד ה', ברוח הקודש, כמבואר שם. אם כי יש מקום להתעקש ולאמר שאותה מגילה לא טיפלה אלא בנוגע לבניינים, לא בכלים, הלשון "הכל בכתב" לא משמע כך, אלא שכללה את הכל, ולא מתקבל על הדעת שצורת בעל חי אלילי נצטווה מפי רוח הקודש להיות חקוק על המנורה.

המנורה שבקשת סיטוס, ברומא

1
2

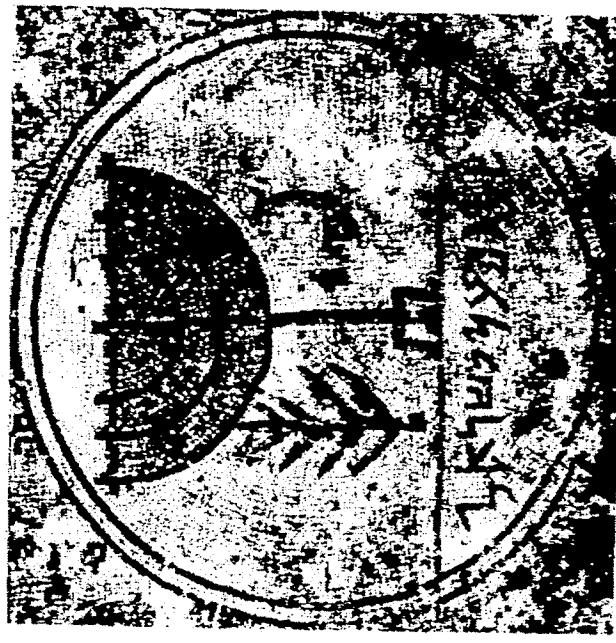
(ד) שהמנורה היתה בעלת שלוש רגלים, עיין גם מנחות כח ע"ב. אמר שמואל משמיה דסבא גובהה של מנורה וכו' הרגלים וכו', ועיין רש"י ושיטה מקובצת שם, ואם כי אינו מוזכר המספר כמה, מכל מקום ברור שהיו לה רגלים. מפורש גם ברש"י על פרשת תרומה כמסורת רז"ל "ורכה הוא הרגל של מטה העשוי כמין תיבה ושלש רגליו ושלש רגליו יוצאים ממנה ולמטה". עדיין לא ברקתי בכתבי יוסף פלביוס, אבל אין לי הרושם שדבריו סותרים בתחלט את דברי רז"ל. אין אצלי "ברייתא דמלאכת המשכן" שלימה ולא בדקתייה עוד. גם האמור בילקוט תרומה "כיצר עשה בצלאל את המנורה, עשאה משה בן קורה ועשה מרובע למטה", אין בו סתירה למסורת שקבע רבינו משה בן מיימון ז"ל בספרו הגדול, שהרי גם במסורת שרש"י מבא נאמר הרגל של מטה העשוי כעין תיבה. ככל אופן אין זכר לדרקון. צורת דרקון על המנורה זרה ומזרה וזה מביאני לידי השערה נועזה. את הדרקון מוזכרים רז"ל תמיד עם החמה והלבנה; המוצא כלים ועליהם צורת חמה, צורת לבנה צורת דרקון וכו'. מכאן רמו שהדרקון היה להגויים עובדי האלילים סמל האור שמקורו החמה, והלבנה הגוף המשמשה; וראה בפירוש המשנה להרמב"ם, זה לשונו: "והדרקון צורת גוף שיש בו ציצים קשקשי הרבה וכו' וזו הצורה היתה אצלם מהודרת לפי שמיחסין אותה לחלק מחלקי הגלגל והגיד לי וכו' שזו הצורה הוא הצורה לתלי "הלבנה" וכו'. ועיין בתוספות יום טוב מסכת עבודה זרה פרק ג משנה ג צורת דרקון... הרמב"ם כתב "וכו' ופירש תלי הלבנה הוא שגלגל הלבנה נוטה מגלגל חמה וכו' וכשתעריך אופן הלבנה ואופן החמה וכו' הנה יהי זה כדמות תלי שהוא תנין". הנה כאן הביאור של התופעה הזאת שעל המנורות של הטמפלים של הרומאים כימי קדם היו תמיד מצויירות על הבסיס, או התושבת, צורות דרקון. כאמור יחס מקור האור, השמש והמשמש שלו המלווה הלבנה, זה לעומת זה שמצטייר בדמיון כדמות התנין.

(ה) ברם על מנורת המקדש נר אלקים, חלילה שיהא על הבסיס או התושבת שלה (כמין תיבה) איזו צורת דרקון.

(ו) כאמור אני על כרחי נחנף להשערה מאד נועזת. רעתי היא שהמנורה של בית המקדש כשהעבירו אותה חיילי רומא מירושלים לבירת איטליה קרה לה משמו בדרך ונשבר הבסיס שלה ונפל לים, ובכדי לטלטלה בתחלוכת הצנחון ברומי הוכרחו האמנים האיטלקים לשחזר אותה מדעתם, ועשוה כתכנית של מנורות היכלי הרומאים בלי רגלים למטה מן התיבה התחתונה

צורת המנורה על מצבה קדומה הנמצאת כעת בבית הנכות בכארי

מצבת המפיס בבית כנסת מן התקופה הביזנטית של י

אלא בתושבת או תיבה בלבד ועליה חקוקה צורת דדקון או דדקונים, וכו' היא נתגלפה בקשת טיטוס.
 (1) יוצא מזה שלא טוב עושה ממשתלנו היום הזה, כשזכינו שוב לאורה של ציון המסומלת במגורה, שהיא מחקת דווקא את תמותת המגורה שבקשת טיטוס, אשר בנראה חלו בה ידי זרים, שאינה כולה על סהרת הקודש כמו שמוכח מתורת רבינו משה גאון הגאונים ז"ל ומשאר מקורות היצאים מחכמי התורה. ולא זו בלבד אלא שהעיד לפני אדם מומחה בידעית הקדמוניות (ארכיאולוג) שהמגורות המצויירות על הקברים בקטקומבות שברומי כולן בנות שלוש רג' לים (שריפודרות) וכן כל המגורות המצויירות בפסיפסים של שרידיי בחי הכני-סח הנמצאים בארץ ישראל ולדעתי כל זה ברור ושריר וקיים.

9 Israel Exploration Journal
 11:3 (1961)

Two Notes

W. WIRGIN

I. ON THE SHAPE OF THE FOOT OF THE MENORAH

In a paper published recently by H. Strauss about the *Menorah of the Hasmoneans*,¹ the author suggests, in view of the difference in shape of the bases of the *menorah* (seven-branched candlestick) on the coin of King Antigonus and that on the arch of Titus, that neither of the two represents the original *menorah*; he is in favour of a three-legged base similar to that of some *menoras* on later stone carvings.

The problem of such a discrepancy between two representations, both contemporary with the original, can in my opinion not be solved by trying to trace the original shape back from later examples, but by attempting to reconcile the discrepancy. I believe that both the picture on the coin and that on the arch are true depictions of the actual object, even though there are fewer details on the coin than on the arch because of the numismatic convention that reduces shapes to a bare minimum of outline.

I see in the pedestal of the *menorah* on the arch of Titus not its actual base, but a box-like screen made to cover it. The base itself was hidden under the hexagonal screen and probably conformed with the design on the coin of Antigonus. Fig. 1 shows how the box could be fitted over the lower part of the *menorah*. In order to understand why it looks like a podium with two steps, we assume that it was constructed from panels made for other purposes, for instance for the manufacture of incense boxes. Roman sculpture contains many representations of incense boxes decorated with designs similar to those on the pedestal around the *menorah*. It was easy to build a hexagonal screen like this by joining a number of such decorated panels.

It is obvious why some such kind of contrivance was necessary: the *menorah*, if placed on the platform of the stretcher to be carried high on the shoulders

chers, would be in constant danger of falling during the parade, for the stretcher swayed in all directions as the bearers walked. To secure the *menorah* with ropes would certainly have been unsightly. In accordance with the solemnity of the occasion an appropriate dress-up and display was therefore invented. It appears that the box was constructed in two halves to fit the base of the *menorah* closely. It could be easily attached at the bottom to the platform of the stretcher.

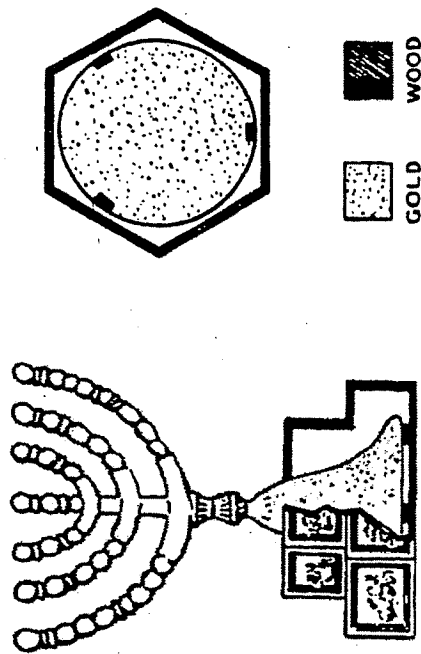

Fig. 1.

As mentioned above, the *menorah* is depicted in later times with a base resting on three feet, and one may question whether the *menorah* in the Temple was constructed likewise. According to tradition the Temple *menorah* did have three feet, although not necessarily animal's, or more specifically lion's feet. We should like to call attention to the feet of the basin on the Jewish 'thick' *shetels* in their later issues (not in the first issue). There the pedestal of the basin is similar to the pedestal of the *menorah*, but it has a small support at each end. The pedestal of the basin was surely circular and therefore must have had a third foot to support it, but this foot could not be included by the engraver in his design. Fig. 2 shows a view of the *menorah* seen from below with its three supporting feet, in accordance with the representation of the basin on the *shetels*, and the Roman box around it.

Although this hypothesis is built largely on conjecture, it has the advantage of being based on archaeological evidence from the period when the *menorah*

still be seen by the coin engraver and by the sculptor who depicted it. Both of them gave as true a picture as they were able to.

Fig. 2.

¹ *Et. 6*, 1960, pp. 122-129 (Hebrew).

battle of Actium (31 B.C.E.), attributing his victory to the beneficence of Apollo, had elected him to be his special patron, erecting to him a great temple on the Palatine.⁵⁹ (It may be noted that the chief centre of Apollo's cult for the Asian Greeks was Didyma⁶⁰.)

More telling still is the eagle motif that also appears on his coins⁶¹, an overt symbol of Roman rule. This symbol he brought even to the temple itself, hanging a large golden eagle over the main gates⁶². No doubt he made another golden vine⁶³, to hang over yet a different temple gate, because it was also connected with pagan gods. It was as a symbol of Liber, i.e. Bacchus that Tacitus knew of it⁶⁴.

c. 37 B.C.E. We further recall that towards the end of Antigonus' reign the Parthians had conquered and "plundered all Jerusalem" (Josephus, *Ant.* xiv, 13, 9) and in all likelihood had damaged the candelabrum. When, therefore, Herod decided to rebuild the temple, he would naturally have restored it, but with the substitution of secular-pagan (*kéîé*) and clearly Roman motifs (eagles) in place of what had been. Thus, consistently with his general policy, he attempted to convert Antigonus' symbol of Jewish religious and political independence into his own one of secularism and subservience to Rome. The eagle over the temple gate proclaimed its message to the general populace; even the great golden vine was of ambiguous interpretation; whilst within the very sanctum the candelabrum-base was intended constantly to remind the priests that not God, but Rome, was their master.

⁵⁹ NARKISS, *ibid.*, p. 67 and 68. For other interpretations of the symbolism of Herod's coinage, see *Publ. of the Israel Numismatic Soc.*, 2, 1958 (Jerusalem) p. 34. GOODENOUGH, *Symbols* (N.Y. 8 vols 1953-1958) 1, p. 274. See J. MEYERSHAN in *PEQ.* 1959, p. 109-121.

⁶⁰ There was, moreover, a personal connection between Herod and the Apollonian cult, as his grandfather, Herod of Ashkelon, was a hierodule of the temple of Apollo at Ashkelon. (Eusebius *Hist. Eccles.* i, 4, 2; 7, 11, on the authority of Africanus. See also Julius Africanus, *The Epistle to Aristides* iv, Justin Martyr's *Dialogue with Trypho*, 52. See *JQR* N.S., Vol. 53, 4, April, 1963 p. 288 and note 50.)

⁶¹ NARKISS, *ibid.*, p. 101 corp. 24, pl. 3 fig. 7. REIFENBERG, *ibid.* 82, 2. *Brit. Mus. Cat.* p. 227 No. 69, pl. 24 fig. 14.

⁶² Josephus, *Ant.* 17, 6, 2. *War* 1. 33. 2. S. W. BARON, *Social and Religious Hist. of the Jews* 1, p. 238, and p. 402 note 34.

⁶³ Josephus, *Ant.* 15. 11. 3, *War* 5. 5. 4. The earlier one had been given away by Aristobulus to Pompey a short time before (*Ant.* 14. 3. 1).

⁶⁴ Tacitus, *Historiae* 5. 5. (Loeb ed. vol. 2, p. 183) . . . Sed quia sacerdotum tibia tympanisque concinebant, hedera vinciebantur, vitisque aurea in templo reperta, Liberum patrem colli dormitorem Orientis, quidam arbitrati sunt, nequaquam congruentibus institutis.

Tamid 3, 9) or at least the motif may have been suggested by the three-stepped stone placed before the candelabrum and used in part for that purpose (*ibid.* and T. B. *Menaḥoth* 29a).

From all this we can clearly infer that the alteration was carried out under the auspices of someone distinctly Rome-orientated, and thus the motif of the two eagles is by no means fortuitous, but, on the contrary, is a pointed allusion to Roman sovereignty. Thus the symbols of Roman overlordship were brought into the very temple itself, and I would suggest that it was through Herod that this took place as part of his "westernizing" campaign⁵⁸.

Moreover if we accept that the base in the time of Antigonus Mattathias had legs, we may state with a fair degree of certainty that this alteration took place before the time of Philo (c. 20 B.C.E.-40 C.E.). For had it had three legs in his time, he would certainly have cited this fact to support his (otherwise slightly forced) symbolic interpretation, that all hinged upon the number three⁵⁴.

The fact that he does not do this suggests rather that he was basing himself on what he had seen when in the temple⁵⁵ (as was the case with Josephus, note 32), thus fixing the period within which the alteration might have taken place as being after the reign of Antigonus Mattathias and before Philo's writing (or temple visit). This would again point most clearly to the period of Herod.

It was he, we recall, who having been set up by the might of Rome, determined to establish Roman sovereignty. His coins bear distinct sign of such a policy, for most of the motifs are pagan. But among them one notes an emphasis upon symbols related to Apollo, e.g., the tripod⁵⁶, the incense-bowl with date-palm⁵⁷ branches, the Macedonian shield with a sun-motif⁵⁸, etc. These were no doubt motivated by the fact that Augustus, after the

⁵³ On his programme of hellenization, see note 75 end, and *ibid.* p. 57.

⁵⁴ *Quis Her.*, 218n. Loeb ed. vol. 4, p. 391 etc.

⁵⁵ *Horeb*, 3, Dec. 1958, p. 18 (New York, Hebrew).

⁵⁶ NARKISS, *ibid.*, p. 101, corp. 25, pl. 3 fig. 8. *Brit. Mus. Cat.*, p. 222, Nos. 19, 25, 28, 35, pl. 24 figs 5-8. At the oracular shrine of Apollo in his temple at Delphi the priestess, called the Pythia, seated on a tripod over a fissure in the rock, would utter her oracles in divine ecstasy. Hence the association of the tripod with Apollo.

⁵⁷ NARKISS, *ibid.*, p. 102 corp. 29, pl. 3 fig. 12, p. 101 corp. 25, pl. 3 fig. 8. Apollo was born in Delos under a date-palm.

⁵⁸ F. W. MADDEN, *Coins of the Jews* (London, 1881) p. 109, 3.

Jewish coins, perhaps because of its very "problematic" nature ⁷⁷.

On the whole, then, it would appear that the representation on the Arch of Titus is accurate. But whereas the internal proportions correspond to those given in the Talmud, the general impression would appear to be a little too small in comparison with the men bearing it ⁷⁸. One may, I think, conclude that the craftsmen worked not from the original but from drawings that were indeed accurate, but without a scale, and that their idea of general size was from memory. This would be consistent with the candelabrum's being already locked up in the temple of Peace built by Vespasian, and would thus be in accordance with Josephus who states that Vespasian himself caused the temple vessels to be placed there ⁷⁹.

c. 30 C.E. The Talmud tells us that forty years before the destruction of the temple (70 C.E.) the miracle by which the westerly light of the candelabrum remained alight throughout the day ⁸⁰ ceased ⁸¹. This was about the same time as the Sanhedrin moved out of the temple (the *lishkath ha-Gazith*) to the "shops" (*hanuyoth*) ⁸², very likely on Pontius Pilate's edict that they might no longer exercise the death penalty ⁸³. The Sanhedrin was con-

⁷⁷ See also *Publ. of the Israel Numismatic Soc.* 1958 p. 13, "We know that the depiction of the *Menorah* in art was prohibited in the 1st. cent. B.C.E. and in most of the 1st. cent. C.E., and this is the reason why the *Menorah* was not used again as a coin emblem". This statement is presumably based on T. B. *Menahoth* 28b—no source is given—also found in *Rosh Ha-Shanah* 24a and *Avodah Zarah* 43a. לא יעשה אדם בית תבנית היכל, אכסדרא כנגד אולם, חצר כנגד עזרה, שלחן כנגד שלחן מעורה כנגד מעורה אבל עושה הוא של ה' ושל ו' ושל ה' אבל של ו' לא יעשה.

From the above it is quite clear that it is precise, three-dimensional copies only that were forbidden.

⁷⁸ The candelabrum was 18 *tefahim* (= T) high (note 44). The one on the Arch of Titus is approx. 2/9ths higher (the lower part being about 1/5th bigger than the upper part, whereas the Talmud describes them as being in a ratio of 8 (bottom): 10 (top) note 47) therefore 22T. One must add 1½T which is about the size of the *נרות*. The total is now 23½T, or about 71½ inches. But as the men carrying it are over 1½ times as tall as the candelabrum, they would have to be over 7 ft. each, which seems rather unlikely.

The table represented on the Arch of Titus is in itself very problematic, and cannot be cited as a means of size-comparison with the candelabrum. (The *tefah* (handbreadth) here could scarcely be less than about 3 inches. See *The Ancient Cubit* etc., CHARLES WARREN, London 1903, p. 120.)

⁷⁹ Josephus, *War.* 7, 5, 7.

⁸⁰ See note 9.

⁸¹ T. B. *Yoma* 39b, *Rosh Ha-Shanah* 31b, T. J. *Yoma* 6, 3.

⁸² T. B. *Shabbath* 15a, *Avodah Zarah* 8b, *Sanhedrin* 41a, T. J. *Sanhedrin* 1, 1, 7, 2.

⁸³ T. J. *loc. cit.*, ZEEV YAAVETZ, *Toledoth Yisra'el* (Jerusalem, 1928-5688. 5, p. 82. YEHUDAH GREENWALD, *Letoledoth Ha-Sanhedrin Beyisra'el* (N.Y.)